

Kaip pastatyti spektaklį su jaunimo grupe

Projekto „Interaktyvaus spektaklio darbiniu pavadinimu KEISTI(S)
sukūrimas bendradarbiaujant jaunimui ir menininkams“ patirtis

2022 labdaros fondas „Vienybė“ įgyvendino projektą „Interaktyvaus spektaklio darbiniu pavadinimu KEISTI(S) sukūrimas bendradarbiaujant jaunimui ir menininkams“. Projektą finansavo Lietuvos kultūros taryba.

Turėjome tikslą – įgalinti neprofesionalių jaunuolių kurti statant ir viešai pristatant interaktyvų spektaklį apie pokyčius, pasitelkiant gerąsias „Lietuvos atgajos“ darbo su jaunimu patirtis bei profesionalių menininkų komandos įgūdžius kurti meno produktus.

Kaip mums sekėsi? Kaip jūs galite organizuoti tokį projektą? Sugalvojote spektaklio temą ir ...? Apie tai ši metodinė medžiaga.

Metodinę medžiagą rengė:
spektaklio režisierė Jurgita Rudėnaitė
projekto vadovė Ieva Stogevičiūtė

Tekste naudojamos *citatos* iš įsivertinimo pokalbių su projekto dalyviais

KAIP PASTATYTI SPEKTAKLĮ?

1. Įsivardinti, ką ir kodėl norite kurti, kas jums svarbu, kokiais principais, idėjomis vadovausitės ir ko sieksite procese
2. Suburti jaunimo grupę
3. Organizuoti kūrybines dirbtuves, suteikti įrankius kurti
4. Pagal Verbatim metodiką sukurti pjesę
5. Kurti etiudus pagal pjesę
6. Kurti scenovaizdį, garso takelį
7. Repetuoti atskiras scenas ir jas sujungti į bendrą spektaklį
8. Suorganizuoti spektaklio premjerą ir gastroles

ĮSIVARDINTI, KĄ IR KODĖL
NORITE KURTI, KAS JUMS
SVARBU, KOKIAIS PRINCIP AIS,
IDĖJOMIS VADOVAUSITĖS IR
KO SIEKSITE PROCES E

1. MŪSŲ ORGANIZACIJOS „LIETUVOS ATGAJA“ KONTEKSTAS

„Lietuvos atgaja“ – kūrybinė vaikų ir jaunimo stovykla. Įkurta su tikslu užsienio lietuvių vaikams pažinti šalies kalbą ir kultūrą, šiandien Atgaja skaičiuoja jau 30 veiklos metų – per juos organizacija keitėsi, augo, stiprėjo. Kasmet čia savanoriauja apie 200 jaunų žmonių, pamainose dalyvauja apie 1300 vaikų. Programose deriname neformaliojo ugdymo principais paremtus patyriminius, žaidybinius metodus, kūrybinės raiškos formas (teatrą, dailę, muziką ir kt.), kultūros edukaciją.

Tačiau apie Atgają dažniau pasakojame ne tik kaip apie ugdymo ir prasmingo laisvalaikio projektą, o kaip apie bendruomenę – tinklą žmonių, kuriuos jungia kūrybiškumo, žaismingumo, autentiško tarpusavio ryšio paieškos kasdienybėje.

Atgajiečiai ieško būdų susitikti, veikti, kurti ne tik stovyklose – iš šio noro kilo ir idėja organizacijos gimtadienio proga statyti spektaklį su organizacijoje veikiančio jaunimo grupe.

2. NEFORMALUSIS UGDYMAS

Vienas stovyklos pamatų – patirtinis mokymasis. Tikime, kad bendravimo įgūdžiai, emocinis intelektas, pilietiškumas, kūrybiškumas ir daugelis kitų dalykų, kuriuos norime puoselėti, veiksmingiausiai ugdomi ne per pasakojimus, teorines žinias, o per patirtį: veiksmą, sprendimų priėmimą, įsitraukimą, aktyvų dalyvavimą. Didelę reikšmę turi patirties refleksija, leidžianti ir pačiam įsivardinti patyrimus, jausmus, atrasti išvadas, ir auginti empatiją, praplėsti suvokimą išgirstant, kaip jautėsi, matė, patyrė kitas.

Svarbūs ir kiti neformaliojo ugdymo principai, kaip kad savanoriškas dalyvavimo ir savo vaidmens procese pasirinkimas, atviras ir neformalus bendravimas. Apie neformaliojo ugdymo principus, kuriais Atgajoje stengiamės remtis veikdami su vaikais ir vadovais–savanoriais, galite daugiau skaityti darbo su jaunimo grupėmis vadove (26–28 p., 57–61 p.).

Ką tai reiškia praktikoje?

Jau buriant grupę mes aiškiai komunikavome, kad spektaklis bus apie pačius jaunuolius, rinksime dokumentinę medžiagą (asmuo kaip mokymosi resursas). Tai reikalavo lėto proceso ir didelio jautrumo, įsiklausymo į tai, kas vyksta grupėje. Grupės užsiėmimus pradėjome nuo susipažinimo ir pasitikėjimo žaidimų, nuolatos reflektuojant, kaip mes jaučiamės. Teatro scena ir skirtingos užduotys (pvz. dainavimas viešai) dažnam jaunuoliui kėlė baimę ir nepatogumą. Turėjome situacijų, kai reikėdavo stabdyti repeticijas, nes dalyviui po stalu reikėjo nubraukti ašarą, ar prisiminus trauminį įvykį jį išbūti, nusiraminti. Vienas svarbiausių darbo principų, kad mes gerbiame kiekvieną grupės narį, stengiamės jį matyti, suteikti saugumą ir ramybę, visiškai atvirai komunikuoti savo poreikius. Procesas kėlė daug iššūkių (mokyti tekstus, nuosekliai repetuoti, pagerinti aktorinius įgūdžius, derinti grafikus ir pan.), todėl papildomų iššūkių stengėmės išvengti, atvirai kuo stipriau kurti palaikymo atmosferą. Dar vienas to pavyzdys, jau gastrolių metu, vienos aktorės šeimoje įvyko netektis, o kaip tik ta aktorė spektaklyje turėjo sceną kapinėse apie mirtį. Kitos aktorės sužinojusios šią informaciją pasisiūlė vakaro spektaklyje perimti jos vaidmenį. Nors to neprireikė, pati aktorė apsisprendė vaidinti sceną, bet tai rodo rūpestį, kuris vyravo grupėje.

Ne visada tai buvo paprasta, ypač repeticijų metu, artėjant premjerai. Lektoriams atėjusiems iš teatro pasaulio, pratusiems efektyviau dirbti su profesionaliais aktoriais. Tačiau dirbant horizontaliu santykiu, drąsiai apie procesus komunikuojant tiek jaunuolių grupei, tiek lektoriams pavyko susifokusuoti į lėtą, nuoseklų procesą, nepamirštant misijos, sukurti spektaklį.

PRAKTINIAI PATARIMAI

1. Kiekvieną repeticiją pradėdavome nuo rato ir pasitikrinimo, kaip gyvename, su kuo ateiname į užsiėmimus.
2. Repeticijas koreguodavome pagal tai, kokio energijos lygio, pavargimo, jautrumo buvo grupė. Kartais pridėdavome mankštą energijos lygiui pakelti, kartais įterpdavome 20 minučių meditaciją, kad dalyviai pailsėtų. Svarbiausia buvo veikti, pagal grupės poreikius.
3. Drąsiai stabdydavome repeticijas, jei kildavo emocinių sunkumų (panikos atakos ir pan.).
4. Besąlygiškai priėmėme vienas kito patirtis ir istorijas, jų nevertinome.
5. Repeticijų metu kiekvienas turėdavo papildomų atsakomybių, kaip daryti maistą ar plauti indus, parinkti muziką. Tai lėmė, kad visi jautėsi tiek aplinkos, tiek proceso šeimininkai.
6. Būtinai repeticijų metu turėti skanaus maisto, tai itin svarbi motyvacinė priemonė.

3. PROFESIONALĀUS MENO KŪRINYS

Mūsu tikslas buvo sukurti spektaklį, kurį galėtume vežti rodyti kitiems jaunuoliams regionuose, kurį galėtume rodyti viešai ir plačiai. Dėl to buvo būtina su jaunuolių grupe pakviesti dirbti profesionalius menininkus, su jais konsultuotis įvairiomis temomis: nuo darbo etikos iki scenovaizdžių kūrimo, interakcijų su žiūrovais. Dirbant su profesionalais atsirado visą skirtingą dramaturgiją ir etiudus apjungianti multifunkcinė erdvė – smėlio dėžė. Pokyčio metaforą apibūdinantis byrantis smėlis, bei kopų aliuziją į kardiogramą. Tačiau pats svarbiausias dalykas buvo kūrinį padaryti iki galo, pilnai išbaigtą, kad jį drąsiai rodytume žiūrovams.

SUBURTI JAUNIMO GRUPĘ

Projekte kvietėme dalyvauti pilnamečius atgajiečius, prioritetą teikiant tiems, kurie yra per pastaruosius 3 metus baigę mokyklą bei kilusiems iš Lazdijų rajono – tikslinėms grupėms, kurios, pasak tyrimų, turi mažiau galimybių įsitraukti į kultūrinį gyvenimą. Akcentavome, kad spektaklį kurti kviečiame neprofesionalių aktorius, kuriems tai būtų ne tik kūrybinė, bet ir bendravimo, komandinio darbo, savęs ir kitų pažinimo patirtis. Pradiniame kvietime nurodėme informaciją apie projekto tikslus bei dviejų pirmųjų kūrybinių dirbtuvių datas. Likusias (repeticijų, rodymų ir kt.) datas, spektaklio formatą ir tematiką, grupės dalyvių roles sutarėme spręsti įtraukiant visą grupę, atsižvelgiant į jaunuolių galimybes ir lūkesčius.

Planuota surinkti keliolikos jaunuolių grupę, kuri dalyvautų projekte visą jo laiką – nuo kūrybinių dirbtuvių balandį iki pagrindinio spektaklio rodymo Atgajos festivalyje rugsėjo mėnesį. Tai tapo viena sudėtingiausių užduočių, nes pasirinkta tikslinė grupė savo gyvenimuose patiria itin daug pokyčių. Jaunuoliai per šį laiką pradėjo, ar metė, mokslus, keitė darbus, išvažiavo su įvairiomis programomis į užsienį. Trupės sudėtis nuo pirmųjų repeticijų iki paskutinių gastrolių žymiai keitėsi. Todėl projekte dalyvavo daugiau jaunuolių, bet ne visi jų buvo projekte visą laiką – rudeninių gastrolių metu po Lietuvą su spektakliu keliavo 5 aktorių ir režisierės Jurgitos komanda.

PRAKTINIAI PATARIMAI

1. Iš karto komunikuoti visą repeticijų, dirbtuvių ir gastrolių grafiką, jau renkant grupę.
2. Apibrėžti, kas yra privaloma, o kas rekomenduotina dalyvaujant projekte.
3. Žinant, kad ne visi galės vaidinti gastrolėse duoti jiems kitų darbų: sukurti plakata, parinkti rekvizitus, užsiimti su sklaida ar garso takelio gamyba.

„Rusnė buvo viena aktyviausiai veikusių projekto dalyvių, kūrusi daug personažų ir etiudų. Tačiau projekto eigoje paaiškėjo, kad jai teks išvažiuoti į užsienį ir ji negalės vaidinti spektaklyje, jai teko kitiems aktoriams perduoti savo vaidmenis. Buvo gana liūdna, kad Rusnė net nepamatys baigto spektaklio, kaip galutinio produkto. Tačiau Rusnė dėl to nenustojo lankyti repeticijų ir ėmėsi kitų atsakingų rolių: padėjo su logistika, rekvizitais. Paskutinis jos projektas buvo šviečiančio smėlio gaminimas. Ji sukūrė sistemą, ką reikia padaryti (kaip smėlį nudažyti, įkrauti šviesos ir t.t.), kad tas smėlis šviestų, net sukūrė tam specialų įrenginį. Ir nors galiausiai šviečiantis smėlis mums pasirodė pernelyg komplikotas, kad jį naudotume spektaklyje, tačiau buvo įstabu, kaip Rusnė prisitaikė ir toliau liko kurti spektaklio.“

ORGANIZUOTI DIRBTUVES

KŪRYBINES

Projekto dalyviams įgūdžių dirbtuvės suteikė daug žinių ir saugumo. Turėjome įvairių krypčių dirbtuves, kur mokėmes interakcijos su žiūrovais, darbo su tekstais ir kultūriniais kontekstais, vizualinių pritaikymų, darbo pagal skirtingas teatrines tradicijas. Po dalyvavimo dirbtuvėse dalyviai įvardijo, kad jautėsi saugiau ant scenos, gebantys labiau improvizuoti, pritaikyti įvairius pratimus. Tai viena labiausiai pasiteisusių projekto dalių. Iš kiekvienų dirbtuvių išmoktus patarimus pritaikėme statydami spektaklį, tačiau pritaikymas atėjo ne iš karto, o daug vėliau, kartais net po 5 mėnesių!

Kokios buvo dirbtuvės?

Mes pasikvietėme skirtingų sričių profesionalus ir dalyvavome jų dirbtuvėse. Dirbtuvės truko nuo 2 valandų iki visos dienos. Dirbtuvių pavyzdžiai ir jose taikyti metodai:

a. Susipažinimo ir komandinio darbo dirbtuvės

Susipažinome, pristatėme projektą, susipažinome su projekto dalyviais, pradėjome nagrinėti projekto temą.

Užduotis:

Namuose trys rytus projekto dalyviai fotografavo save vos pabudusius. Vėliau atsinešė tas nuotraukas į repeticiją. Per pokalbius jas pristatė, aptarinėjome, kaip keičiamės kas rytą, kas mums yra įprasta, o kas ne.

b. Teatro dirbtuvės.

Tai fundamentalių teatro elementų dirbtuvės: kas yra veiksmas, etiudas, personažas. Aktoriai nagrinėjo, kaip veikia jų kūnai, kaip skamba jų balsai ir mokėsi iš ko susideda spektaklis.

Užduotis:

Nueiti iki kėdės, tuomet prie kėdės turi kažkas įvykti ir nuo kėdės nueiti kitaip. Kėdė gali tapti bet kuo. (Pvz. nuėjau iki kėdės, ten užkliuvau, toliau nuėjau šluodamas).

c. Intermedialaus teksto dirbtuvės:

Dirbtuvių metu aiškinomės, kaip veikia tekstas. Dėliojome asociacijas ir ieškojome naujų reikšmių, aiškinomės atskirus teksto dėmenis.

Užduotis:

Surašyti dalykus, kuriais norisi skūstis. Tuomet juos skaityti pasileidus neįprastą (pvz. klasikinę muziką.)

d. Interaktyvaus veikimo su publika dirbtuvės:

Žiūrėjome spektaklį ir jį aptarinėjome, aiškinomės, kaip veikia 4 teatro sienos griuvimas.

Užduotis:

Klausti klausimų žiūrint į žiūrovus. Vėliau klausti tų klausimų į žiūrovus nususukus nugarą.

e. Vizualaus mąstymo dirbtuvės.

Dirbtuvių metu nagrinėjome, kaip veikia vizualinė medžiaga, kaip smegenys tai suvokia.

Pratimo pavyzdys: rasti daiktą, kuris galėtų pristatyti kitą komandos narį.

PRAKTINIAI PATARIMAI

1. Išsirinkite menininkų komandą, kuriems aktuali jūsų spektaklio tema.
2. Dirbtuvių vedėjus pasirinkite kuo skirtingesnius žmones, kurie skirtingai kuria.
3. Prieš dirbtuves susisiekite su dirbtuvių vedėjais ir papasakokite apie dirbtuvių dalyvius, jų turimas patirtis, kad dirbtuvių vedėjai jas galėtų pritaikyti būtent jūsų grupei.
4. Keiskite dirbtuvių vietas. Mūsų atveju turėjome kelias išvažiuojamąsias dirbtuves į skirtingus miestus, kelionės sustiprino grupės bendrumo jausmą.

SUKURTI PJESĘ

VERBATIM DOKUMENTINIS TEATRAS

Nuo pat spektaklio sumanymo pradžios buvo pasirinkta dirbti pagal dokumentinio teatro metodą Verbatim, kai pagrindinis spektaklio sukūrimo šaltinis yra asmens pasakojimas. Toks spektaklio sukūrimo būdas yra itin paprastas, nes kūrėjai apklausia asmenis, transkribuoja, redaguoja interviu ir jų pagrindu parašo pjesę.

Tai reiškė, kad surinkus grupę jaunuolių – kūrėjų, mes dar nežinojome, koks bus spektaklis, tik buvome pristatę pagrindinę temą – jauno žmogaus pokytis ir refleksija. Pirmuose susitikimuose aptarę ir išanalizavę temą, improvizuodami, suvienodinę sąvokas ėmėmės ieškoti asmeninių pasakojimų, pagal kuriuos dėliojome pjesę. daugiau apie metodą galite paskaityti [Loretos Vaskovos doktorantūroje](#).

Interviu taisyklės

Ieškodami pasakojimų kūrybinė grupė ėmė interviu. Pirmiausiai interviu ėmėme vieni iš kitų, o vėliau ir iš kitų jaunuolių. Svarbiausia interviu metu buvo išgirsti pašnekovą, užduoti gilinančius klausimus, jo neskubinti ir nepertraukinėti. Interviu turėjo trukti ne mažiau nei 30 minučių.

Interviu klausimai

Siekėme, kad interviu medžiaga atlieptų spektaklio temą netiesiogiai, bet būtų grįsta vaizdiniais ir situacijomis. Tokia medžiaga lengviau inscenizuojama, žiūrovas su tokia medžiaga lengviau susitapatina. Todėl interviu temas siekėme užkoduoti vaizdiniuose. Interviu temos:

1. Koks yra svarbiausias meilės patyrimas? (dirbtuvių metu jaunuolių grupė išskyrė meilę kaip katalizatorių keistis).
2. Kaip baimė reiškiasi tavo gyvenime? (dirbtuvių metu jaunuolių grupė išskyrė baimę kaip išskirta kaip katalizatorų keistis).
3. Kaip atrodo tavo gyvenimas šešiasdešimties? (visa kūrybinė grupė buvo maždaug dvidešimtmečiai ir toks laiko tarpas buvo pasirinktas, kaip atskaita, kaip žmogus norėtų keistis, ko siekia gyvenime ir kas jam dabar atrodo svarbiausia).

Interviu transkribavimas

Po interviu svarbu įrašyta garsinį pokalbio variantą paversti tekstu. Tai vadinama transkribavimu. Tam labai patogiu naudoti otranscribe programėlę, ar kokią kitą. Tai lėtas procesas, kuris jaunuolių grupės įvardintas kaip varginančiu. Transkribuojant spektakliui svarbu išrašyti viską, ką tik girdime įrašė, tiek juoką, pauzes, tiek pasikartojančius žodžius, įterpinius 'am', 'em', galima pabrėžti, kurias vietas pašnekovas sako tyliau ar garsiau, atkreipti dėmesį į kitas ypatybes. Svarbu tekstą palikti kuo autentiškesnį.

Transkribuoto teksto pavyzdys:

kitas myli kitaip kaip taip galima (juokas) ... taip pat ir su baimėm kaip pavyzdžiui aš bijau vorų o kitas gyvačių (juokas) ... jo ... jo ... (ilga pauzė) (juokas) nežinau ko dar galiu paklaust ... per visą šitą laiką labai daug konceptų susidėjo ... kaip fainai ... aš pavyzdžiui nemoku kurt, (tyliau) aš esu bekiek laiko ...muzikuoja, dvidešimt metų, daugiau. Esu vieną dainą sukurus, kuri man skamba neblogai ir kur koncerte dainavau, (pauzė) bet aš nemoku kurt

Interviu skaitymas ir montavimas

Išrašytus tekstus galima laisvai dėlioti į naują pasakojimą ir užsiimti teksto montavimu, atskiras dalis sudėliojant į naują kūrinį. Skaitant gerai transkribuotą tekstą pats tekstas lieka autentiškas, artimas pasakotojui. Aktoriui pakanka tik skaityti, nereikia prikurinėti personažų, nes tekstas lieka pripildytas charakterio, pats diktuoja atmosferą. Pagrindinis Verbatim metodo privalumas, tai kad net ir sumontuotas tekstas skamba labai natūraliai ir gyvai.

„Kiek daug atradimų gali įvykti tokiame dalyke kaip pokalbio perrašymas žodžiais! Buvo svarbu tą medžiagą gauti, bet kažkaip jos nesuvaldyti, atrodo. Ir abstraktus klausimas yra puiki galimybė tą medžiagą išgauti, kiekvienas jį supranta skirtingai, savaip, mes gaudavom tą abstraktų klausimą ir uždavinys būdavo išklaustyti vienas kitą. Mes turim kažkokį apibrėžtą laiko tarpą tam pokalbiui, bet nesam visiškai pririšti prie jo, jeigu pokalbis nori eiti toliau, mes leidžiam jam eiti toliau, jei jis nori krypti nuo užduoto klausimo ribų, tai mes jas irgi peržengiam. Jeigu norisi juokauti, mes juokaujam, jeigu norisi rimtai ir jautriai, tai rimtai ir jautriai. Toks įdomus jausmas nutinka, kai žinai, jog tavo ir kito žmogaus pokalbis yra įrašinėjamas: kartais tai taip su nuotaika suveikdavo, jog tu iškart norėdavai visą jautrumą išlieti, visus atsakymus duoti į tą vieną klausimą.“

Iššūkis dirbant su tekstais: kas etiška?

Skaityti transkribuotus tekstus, kurie yra asmeniškai ir jautrūs iš pradžių nebuvo paprasta. Jaunimo grupė buvo itin atidi vienas kitam ir labai bijojo nejautriai perskaityti, įžeisti kitą, jautė, kad neturi teisės kūrybai naudoti dokumentinių istorijų. Tuomet naudojome atsiribojimo metodą, kai iš visų tekstų išbraukėme bet kokią informaciją pagal kurią būtų galima atpažinti, kieno tai istorija ir taip stengėmės nuasmeninti medžiagą. Taip pat prie darbo su tekstais nepuolėme stačia galva, supratęs, kad grupei tai kelia iššūkių, šiek tiek atsitraukėme, kūrėme kitus etiudus, o prie tekstų grįžome šiek tiek vėliau, nuslūgus emociniam fonui.

Pjesė kaip koliažas

Galutinis pjesės variantas – koliažiškas, susidėjęs iš skirtingų dokumentinių istorijų. Visas istorijas jungė pokyčio ir refleksijos motyvas, o tam kaip kūrybinė metafora buvo pasitelktas byrantis smėlis. Režisierėi kartu su dramaturge kartu išrinkus pagrindinius tekstus ir juos sudėliojus pagal dramaturgines taisykles (atrados struktūros taškus: kas bus spektaklio prologas, kur spektaklio kulminacija, koks spektaklio finalas ir t.t.) gavome galutinį pjesės variantą.

TYRIMAS

Projekto tyrimui tema padiktavo kūrybinės dirbtuvės su grafikos dizaineriu. Dirbtuvės vyko apie tai, kokios yra duomenų vizualinio pateikimo galimybės, kaip duomenų vaizdavimas gali virsti meniniu kūrinium, kuris ne tik statiškai atvaizduoja duomenis, bet ir pats kūrinys kelia klausimus, emocijas. Tai pritaikėme ir spektaklyje į refleksiją pasižiūrėję, kaip į duomenų surinkimo metodą. Spektaklio metu žiūrovai interaktyviai pildė refleksijos formą – atsakinėjo į klausimus, kaip per paskutinius penkerius metus keitėsi skirtingos sritys jų gyvenime. Tai jie darė specialiame tinklalapyje savo telefonų ekranuose piešdami kopas. Nupiešę savo atsakymus jie su kitu žiūrovu aptardavo, savo kopų žemėlapių vaizduojantį pokytį jo paties gyvenime. Spektaklio pabaigoje, per paskutinę sceną, vaizdavome susumuotą to konkretaus spektaklio kopų žemėlapių. Tuomet spektaklio žiūrovas savo atsakymus pamatydavo kitų žiūrovų atsakymų kontekste. Dažnai po spektaklio žiūrovai likdavo apžiūrėti susumuoto kopų žemėlapių, tai kėlė nuostabas, džiugesio emocijas.

PLUNGĖ

KURŠĖNAI

Vilniaus Universiteto Filosofijos fakulteto psichologijos studentai spektaklio žiūrovų refleksijas (duomenis) pateiktus tiek grafiškai, tiek mokliškai (kiekvienai kopų refleksijos reikšmei priskyrus vertę nuo -1 iki 1) nagrinės savo kursiniuose darbuose.

„Žmonės būdavo nustebę, ir tuo pačiu kažkaip gal priversti iš karto įsitraukti į spektaklį nuo pat pirmų minučių. Ir gal net, aš taip spėju, pasijausdavo kažkokie ypatingesni, kad va, gal net aš kažkaip prisidedu. Bet tuo pačiu tai toks labai saugus metodas, kad galiu net pasislėpęs piešti, nebūtinai visi turi pamatyti.“

KURTI ETIUDUS

Viena įdomiausių darbo dalių buvo kurti etiudus. Etiuduose turėjo veikti personažai, visi etiudai turėjo turėti pagrindinius įvykius. Režisierė sudėliodavo užduotis ir pagal jas kūrybinė grupė leisdavosi į kūrybinį procesą. Režisierėi buvo labai svarbu išlaikyti horizontalų santykį su grupe, konsultuoti, užduoti probleminius klausimus, sukurti aplinkybes, kad grįžtamasis ryšys būtų konstruktyvus ir iš visų komandos narių. Pagal pjesės medžiagą mes visi kartu dėliojome koliažišką pasakojimą ir siekėme dramaturgiją sujungti veiksmis, papildomomis situacijomis. Ieškojome, kaip kurti konfliktus ir atrakinti užslėptas reikšmes. Daug etiudų prasidėdavo laisvai improvizuojant, žaidžiant elementarius žaidimus, kaip kad:

1. Įsiterpimai

Yra pasakojama istorija ir kiekvienas žmogus bando isiterpti į istoriją kurdamas naują istoriją. Pvz: A: Aš buvau parduotuvėje.. B: Maxima, Lidl ir Norfa... C: O Norfoje dingo elektra...

2. Taip ir...

Tai istorijų pasakojimo žaidimas, kur poroje pasakojama bendra istorija. Kiekvienas poroje pasakoja po vieną sakinį. Kiekvienas sakinytis prasideda taip pat: taip ir. Pratimas itin skatina bendradarbiavimą.

3. Kas tai?

Tai darbo su nematomais daiktais žaidimas. Aktorius iš nematomo molio (oro) nulipdo tam tikrą daiktą ir kažką su juo nuveikia. Kiti turi atspėti, kas tai per daiktas.

4. Kokia daina?

Vienas aktorius pasako žodį ir perduoda kitam aktoriui kokį nors daiktą "mikrofoną". kitas aktorius turi sudainuoti dainą, kurioje būtinai turi nuskambėti duotas žodis. Daina gali būti, tiek reali, tiek sukurta vietoje ar išgalvota. Tuomet vėl perduodamas mikrofonas.

5. Pardavimai

Vieni aktoriai stovi viename salės gale, kiti kitame. Vieni yra maisto kurjeriai, o kiti užsakovai. Visi vienu metu turi užsakyti maistą. Taip sukuriamas šurmuly, dėl to kad sudėtinga susikalbėti visi stengiasi kalbėti raiškiai, labai lavėja aktorių scenos kalba.

6. Sugedęs emocijų telefonas

Vienas parodo emociją, o kitas ją daug kartų ją padidina. Kitas aktorius vėl padidina emociją.

„Supratau, kad pastatytum spektaklį, būti vienam neužtenka, tokio kūrinio pastatyme dalyvauja didelė grupė žmonių, tai kaip skruzdėlynas, kur kiekvienas savo įneša. Pavyzdžiui, mes statėm šitą spektaklį etiudais, tai net konkrečiau etiudo statyme pasimatė šitas skruzdėlynas: tarkim, aš sugalvoju vieną etiudo formą, kad tai būtų laukiamasis kažkoks, konceptą visą, tada kažkas perėmė laukiamąjį su personažais, tada kitas perėmė dar su personažų juokeliais, o tada dar kitas ir visą scenarijų parašo. Ir dar po to aktoriai patys išstoja ir jie dar kitaip pakeičia... Tai šitas procesas apie pamokas tokias, nuo asmeninių pamokų, kiek aš galiu neleisti baimei pasirodyti, kaip ją įjungti į mano personažą, iki tokių, kaip apskritai spektakliai veikia, kaip aš po šitos patirties eisiu į kitus spektaklius. Jau pačiam procese pastebėjau, kad kitaip einu į teatrą.“

„Čia mes ėjom visiškai per veikimą. Mes daug nemąstėm, mes darom, improvizuojam, kažkas gaunas, sulipdom, viskas, ir yra produktas, ir jis smagus. Gal ten ne viskas tobula, ne visur yra logiška seka, bet yra žiauriai daug tokių smagių detalių, dėl kurių vis tiek tu mėgaujiesi kiekvienu tuo rodymu ir visada randi kur pasismaginti. Tik man tas buvo, kad aš nesu linkusi taip veikti dažniausiai, kai reikia kažką kurti, aš planuoju, ir man čia buvo tiesiog kreizi, kad tiesiog kartais gali labai smagiai ir žymiai tikriausiai greičiau ir efektyviau padaryt dalykus tiesiog eidamas ir darydamas.“

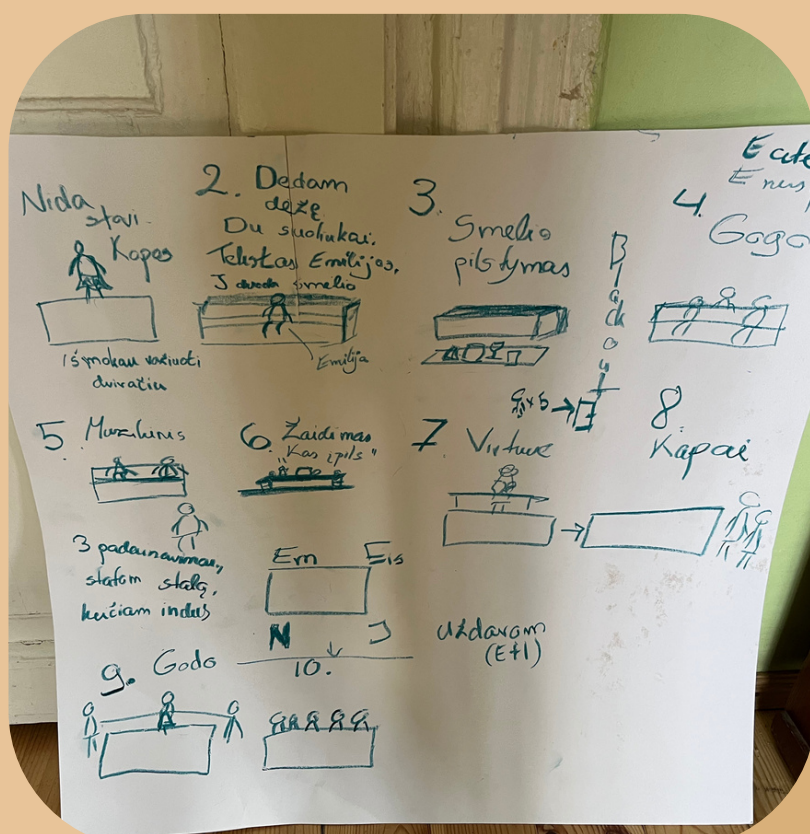
INTERAKTYVŪS ELEMENTAI

Spektaklis turėjo interaktyvių elementų. Buvo svarbu, kad žiūrovai galėtų pasijauti laisvai, todėl norėjome, kad jie galėtų filmuoti, fotografuoti spektaklyje. taip pat dalį savo etiudų kūrėme ne kaip etiudus, o kaip žaidimus, keliems žmonėms, vėliau juos adaptavome didesnei žiūrovų auditorijai. Vėliau bandymams kvietėmes žmones testuoti mūsų interaktyvius etiudus.

ELEMENTŲ JUNGIMAS

Kai jau turėjome atskiras scenas, jas jungėme į bendrą produktą. Galvojome perėjimus tarp scenų, pridėjome šviesos, garso ir kitus prasminius elementus. Svarbu buvo subalansuoti spektaklį, išlyginti scenų atmosferą, energijos lygius. Taip pat tarp scenų svarbu paruošti rekvizitus, pakeisti scenovaizdį ir tai padaryti taip “švariai”, kad žiūrovas nė nesuprastų, kaip scena pasikeitė. Buvo svarbu sutarti, kur mūsų spektaklyje smėlį barstome, kada jį šluojame.

Galiausiai mūsų spektaklis tapo 65 minučių kūriniumi iš 10 scenų, kuriame vaidino 5 aktorės, garso ir šviesų pultus valdė režisierė. Scenos ir aktorių pasiruošimas prieš spektaklį užtrukdavo apie 45 minutes, po spektaklio tvarkydavomės dar pusvalandį.

REPETICIJOS

Repeticijos, kai jau turėjome spektaklio griaučius buvo vienas sudėtingiausių projekto etapų. Jų metu siekėme pabaigti scenas, jas suvienodinti ir sujungti. Dažnai tai sunkus, nuoseklaus darbo reikalaujantis procesas, nes daugybę kartų reikia kartoti tą patį, gauti grįžtamąjį ryšį ir tobulinti scenas. Kartais tai tiesiog įgūdžio formavimas, monotoniškas dalykų kartojimas, kad tiesiog aktoriai profesionaliai atliktų sutartas užduotis.

„Man tai turbūt labiausiai įstrigęs, o ir sunkiausias, momentas buvo prieš vieną repeticiją. Nusprendėm daryti apšilimą, Jurgita pasakė „dainuosim“. Dainavimas prieš žmones yra mano pati didžiausia baimė. Ir aš iš karto supanikavau, bet, galvojau, niekam nieko nesakysiu. Ir tada visi susėdo prie išlankstyto stalo smėlio dėžėje. Buvo toks pratimas, kad duodi kokį nors žodį žmogui, pavyzdžiui, „agurkas“, ir tas žmogus turi pradėti dainuoti apie agurką visiškai bet ką, ką tik nori. Ir tada aš žiūrėjau šiek tiek laiko, ką kiti daro, ir galiausiai tiesiog palindau po tuo smėlio dėžės stalu, pasislėpiau kaip tas lobsteris. Ir tada slėpiausi, Jurgita atėjo ir mes kalbėjomės, aš ten verkiu, mes kalbamės, Jurgita ten visaip terapina mane, o viršuj virš mūsų vyksta koncertas ir jos dainuoja visokiausias dainas apie keisčiausius dalykus. Tada atrodė, kad tuo stalu atskirti du pasauliai: vienas kur ten ašaros ir vyksta kažkoks augimas ir sunkumas, o kitas pasaulis, kur vyksta žaidimas. Ir taip kažkaip nuostabu buvo, tas momentas buvo labai man svarbus.“

PRAKTINIAI PATARIMAI

1. Svarbiausia komentuojant etiudus ir improvizacijas susitelkti į du dalykus:
  - a. kas pavyko ir ką svarbu palikti etiude;
  - b. kokie pasiūlymai ir kaip galime tobulinti etiudą.

Svarbu vengti apibendrinančių frazių, kurios nuvertina aktorių pastangas, pabrėžia tik tai, kas nepavyko.

2. Kartoti etiudus daug daug kartų ir leisti aktoriams improvizuoti, bei klysti. Į spektaklį įsileista klaida dažnai sukuria daug naujų poteksčių.

KURTI SCENOVAIZDĮ IR GARSO TAKELĮ

SCENOGRAFIJA IR VIZUALINIAI SPEKTAKLIO SPRENDIMAI

Kuriant spektaklį buvo svarbus vizualinis spektaklio apipavidalinimas: kaip atrodys aktorių grimas, kostiumai, scenografija, viešinimo medžiaga, plakatai. Svarbiausia buvo išlaikyti estetinį vientisumą. Spektaklio pjesės koliažiškumas spektaklyje įvedė tam tikrą chaosą, todėl norėjosi išlaikyti vienovę – kostiumams pasirinkome neutralius smėlio spalvos lininius kombinezonus, neutraliai surištus aktorių plaukus, bei natūralių medžiagų (stiklo, medžio, smėlio, metalo) minimalistiškus rekvizitus. Scenografijai pasirinkome išpildyti smėlio dėžės idėją.

Kuriant pagrindinę smėlio dėžės scenografiją, norėjome, kad ji atliktų kelias funkcijas:

1. Žadintų vaizduotę, leistų žmonėms įsivaizduoti, kad ant scenos kelios tonos smėlio.
2. Leistų transformuoti bet kokią erdvę (nuo pat pradžių spektaklį planavome rodyti bažnyčioje, mokykloje, festivalyje lauke ir t.t.).
3. Būtų lengva surinkti ir paprasta transportuoti lengvuju automobiliu. (scenografija buvo kurta pagal konkretaus režisierės automobilio išmatavimus)
4. Gebėtų sukurti skirtingų erdvių scenovaizdžius (virtuvę, laukiamąjį, sceną ir t.t.).

Spektaklio kūrimo komandoje neturėjome atskiro techninio personalo, kas padėtų pasiruošti spektakliui, surinktų scenografiją, reguliuotų šviesas ir pan. Todėl prieš kiekvieną spektaklį, ar repeticiją, aktorės kartu su režisierė turėdavo surinkti smėlio dėžę, sunešioti smėlį, o pabaigus spektaklį visuomet tekdavo siurbliuoti smėlį ir išrinkti dėžę, viskas priemonės sunešti į automobilį. Tai buvo itin svarbi viso projekto dalis, išmokiusi kūrybinę grupę greitai ir itin atsakingai veikti kartu.

„Mes turėjom labai daug visokiausių pareigų. Pirma atrodė, tai kaip čia taip, kad dar reikia tiek daug visų techninių dalykų daryt, bet po to tai tapo vienu etapu, be kurių negalėjau įsivaizduoti spektaklio kūrimo. Tas bendrumas toks didžiulis. (...) Man būdavo visai toks fainas jausmas, kad mes labai tokios kietos atrodom: susineša čia viską, susigręžia su gražtais, pasistato scenografiją ir viską ten... ir viską po išsisiurbi, išsišluoji, nuvalai. Pačios! Atrodo taip, jo, labai kieta. Atrodo, kad viską gali. (...) Atrodo, kad esi paprastas žmogus, kuris nieko čia nesimokė daug mokslo, nesi didis aktorius, bet viską darai taip, lyg būtum.“

„Daug kūrybiško laiko buvo per šitą spektaklį nuo pavasario. Po ilgo laiko, po daugiau nei 10 metų, prisėdau prie linoleumo ir pradėjau jį raižyti. Šitas spektaklis su laiku tapo labai labai savas, toks, su kuriuo norisi tapatintis ir rūpintis lyg savo namais – ne kaimyno, ne kažkieno kito, o savo. Kai iškilo poreikis plakato, norėjau savo tas jėgas panaudoti su linoleumu. Ir iškart atėjo į galvą smėlio stiklainis, kurį naudojom spektaklyje – tai spektaklio motyvas, visiškai spektaklio vidinė esmė ir prasmė įdėta į tą stiklainį. Ir norėjosi tą smėlio dėžę nupiešti, kurioj veikiam ir slepiamės ir gyvenam.“

MUZIKA IR GARSAS SPEKTAKLYJE

Spektakliui buvo pasirinktas gan minimalistiškas muzikos takelis įtraukiant gyvą muziką, aktorių skleidžiamus garsus ir *brown noise*. Taip dirbti pasirinkome todėl, kad žinojome, kad neturėsime geros aparatūros ir norėjome akcentuoti gyvai atliekamą muzikinį etiudą.

PRAKTINIAI PATARIMAI

1. Apgalvokite, kokios sąlygos bus ten kur rodysite spektaklį (šviesa, aidas ir t.t.).
2. Pasiruoškite planą b, technika yra linkusi neveikti.

GASTROLIŲ PATYRIMAS

Spektaklį iš viso parodėme 12 kartų skirtingose erdvėse, skirtingose miestuose. Kūrybinei grupei buvo svarbu patirti, kaip skiriasi kiekvienas spektaklio parodymas. Kiekvienoje vietoje būdavo tam tikrų improvizacijų vietovės tema, kad spektaklis būtų gyvas, atitiktų būtent tą publiką. Aktorės turėjo daug iššūkių staigiai veikti skirtingose erdvėse, prisitaikyti, sumąstyti, kaip išspręsti atsiradusius iššūkius. Iš pradžių iššūkiai kėlė stresą, bet vėliau aktorės mėgavosi tuo, kad kiekvienas spektaklis vis kitoks ir jos pačios gali jį vis kitaip patirti.

„Man atrodo, kad mes visos tokios skirtingos, bet buvo taip smagu kartu būti, ir to buvimo buvo tiek daug visada kartu, kad tu visada neišvengiamai būdavai toksai... negalėjai kažkaip apsimetinėti ir gaudavos, kad mes būdavom labai autentiškos ir kokios iš tikrųjų esam, nes ir gyvenom kartu, ir miegojom kartu, ir toks buvimas buvo šeimyniškas.“

Norėjome spektaklį parodyti kuo daugiau jaunimo, ypač regionuose, ten, kur į šią amžiaus grupę orientuotų kultūros ir meno renginių vyksta mažiau nei didžiuosiuose miestuose. Projektinis finansavimas leido žiūrovus į spektaklius kviesti nemokamai, tad mums tereikėjo suderinti rodymų datas, logistiką, praktines detales. Pirmiausia kreipėmės į kultūros centrus, nes jie turi teatro renginiams pritaikytas erdves, techniką, patogias galimybes apie renginį informuoti bendruomenę. Su įstaigomis derinome šias detales:

- informacija apie projektą – spektaklio temą, pobūdį, tikslinę grupę
- techninė specifikacija: kokia erdvė, technika, šviesa ir pan. reikalinga spektakliui
- laikas – renginio trukmė, kiek ir kada laiko reikalinga pasiruošimui
- komunikacija: kaip bus informuojama apie renginį, ką iš savo pusės galime padaryti mes (komunikacija soc. tinkluose, sklaidai naudojamas plakatas), o ko prašome pačių įstaigų.

Galiausiai spektaklį parodėme skirtinguose kultūros centruose, keliose mokyklose, viename jaunimo centre, kultūros erdvėje-bažnyčioje. Premjera įvyko „Lietuvos atgajos“ gimtadienio festivalyje.

Projektinio finansavimo lėšos buvo naudojamos degalų bei kūrybinės grupės maitinimo išlaidoms padengti, papildomų su gastrolėmis susijusių išlaidų nepatyrėme.

UŽDARYTI PROJEKTĄ

Projektui su jaunimo grupe būtinas įsivertinimo, refleksijos etapas – jis skirtas įvardinti, užtvirtinti išmokimus, augimą, padaryti išvadas, suteikti vieni kitiems grįžtamąjį ryšį.

„Svarbu yra kalbėtis apie tai, kaip sekasi tas kūrybinis procesas, ypač kai tiek daug laiko praleidi su tais pačiais žmonėmis ir ten visko būna, svarbu tiesiog ir apsitarti, ir kartu paliūdėti, ir pasidžiaugti, pažiūrėti, kas sekasi, kas nesiseka, ar mes sutariam dėl dalykų.“

Tokiame projekte prasminga aptarti, įvertinti skirtingus aspektus:

- „aš“ aspektą: asmeninį augimą, jausmus, išvalgas, patyrimų pritaikymą gyvenime už projekto ribų,
- „mes“ aspektą: kaip veikė grupė, tarpusavio santykiai, už ką juntamas dėkingumas, kaip sekėsi bendradarbiauti kūrybiniame procese;
- „produkto“ aspektą: kaip matomas, vertinamas sukurtas kūrinys.

Mūsų projekte atskiro įsivertinimo susitikimo neturėjome: kūrybinė grupė daug reflektavo paskutinių rodymų, gastrolių metu, po spektaklių, tad projekto uždarymui pasirinkti laisvo formato šventiniai susitikimai, nedaryta atskira struktūruota įsivertinimo sesija. Pagrindinis šio pasirinkimo plusas – organiškumas. Minusai – įsivertinime dalyvavo tik galutinė spektaklio aktorių komanda ir režisierė, ne visi jaunuoliai, vienu ar kitu etapu dalyvavę projekte.

„Man projektas buvo apie bendrumą. kad mes visi atėjom po vieną ir buvo taip neaišku, kas čia bus, ir mes tiek Jurgitos klausėm: ką čia darysim, tai koks scenarijus, tai kur jis, iš ko tas spektaklis bus, nieks neaišku, kodėl mes žaidžiam... ir tada taip po truputį, po truputį viskas lipdėsi, išsigrynino žmonės, vienu momentu taip tiesiog leidau sau suprast, kad gerai, nereikia čia ieškoti, kas bus, o tiesiog būti. Ir tada pasidarė labai linksma ir smagu, ir tie tokie momentai man labai įstrigę, kur atvažiuojam, greit išlipam, greit sunešam, greit sustatom, pavaidinam ir tada viską darom kartu: visą dėžę sunešam kartu, ten paskutinį kartą po du varžtus kiekviena sukom pasidalinusios, nes visos nori pasukti... taip kažkaip saugu. Tai tokie maži momentai buvo visiškai sulipdantys mus. Ir net vakar galvojau, kaip kažkaip trūksta to ėjimo, vaidinimo, ruošimosi, lipimo per save.“

„Aš šiaip visai turiu viešo kalbėjimo baimę ir pastebėjau, kad po šio projekto... nesakyčiau, kad ji dingo, bet tiesiog to nerimo žymiai mažiau yra einant prieš auditoriją, pristatant visokius pristatymus. Nes tiesiog tiek daug teko eiti prieš žiūrovus, ant scenos.“

„Toks kažkoks išlaisvėjimas manyje atsirado. Ir tokio atsirado, nežinau, gal ne tiek daugiau žaismingumo, bet aš daugiau jį laisvai naudoju ir reiškiu – man smagu tapo ir kartais kasdienybėj kažką teatrališkai, kokį nors personažą suvaidinti.“

„Labai daug buvo dalykų šitam projekte, kurie atrodė neįmanomi, bet mes juos padarėm. Gal ne tai kad neįmanomi, bet kur labai reikia stengtis ar kažkaip čia su kažkuo susisiekinėti, kad kažkas padėtų. Bet ėmėm ir padarėm. Ir tą irgi pasiimu, kad jeigu labai nori, tai gali labai daug padaryti.“

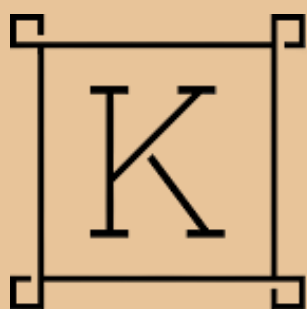
Spektaklio kūrybinė grupė, konsultantai, kūrybinių dirbtuvių vedėjai:

Ilzė Pleitaitė, Rusnė Valentukevičiūtė, Irmantas Vasiljevas, Andrius Židovainis, Klaudijus Matijošaitis, Justė Grėskaitė, Augustė Kavaliauskaitė, Emilija Taletaitė, Vakarė Punelytė, Eivina Jurkevičiūtė, Smiltė Baranauskaitė, Jurgita Rudėnaitė, Nida Šiaulė, Augustė Perstinevičiūtė, Ieva Stogevičiūtė, Vakarė Leonavičienė, Mindaugas Dudėnas, Balys Ivanauskas, Artūras Dubaka, Deimantas Tumas, Gvidas Tupinis, Matas Noreika, Monika Kalinauskaitė.

AČIŪ:

Aistei Vekerotaitei už metodinio leidinio maketą
Aušrai Lasauskaitei už palaikymą

Lietuvos atgaja 2022

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Projektą „Interaktyvaus spektaklio darbiniu pavadinimu KEISTI(S) sukūrimas bendradarbiaujant jaunimui ir menininkams“ finansavo Lietuvos kultūros taryba